

Warszawa, dnia 2 października 2015 r.

NEWSLETTER PRAWNY

ORZECZNICTWO SĄDU NAJWYŻSZEGO

1. **Poszkodowany w wypadku komunikacyjnym nie jest konsumentem**

Poszkodowany będący osobą fizyczną, nieprowadzącą działalności gospodarczej, dochodzący roszczenia od ubezpieczyciela w ramach odpowiedzialności gwarancyjnej z tytułu umowy obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych nie jest konsumentem w rozumieniu art. 24 w związku z art. 4 pkt 12 ustawy z dnia 17 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. nr 50, poz. 331, ze zm.) w związku z art. 22 [1] Kodeksu cywilnego (dalej: „k.c.”).¹

2. **Konsekwencje braku indywidualnego pouczenia ubezpieczonego przez organ rentowy**

Brak indywidualnego pouczenia ubezpieczonego przez organ rentowy o wynikającym z art. 5a ust. 3 i 4 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (jednolity tekst: Dz. U. z 2013 r., poz. 1403; aktualnie Dz. U. z 2015 r., poz. 704) obowiązku złożenia w terminie zaświadczenia właściwego organu podatkowego o wysokości należnego podatku dochodowego od przychodów z prowadzonej pozarolniczej działalności gospodarczej nie powoduje uchylecia określonego w art. 5a ust. 6 tej ustawy skutku w postaci ustania ubezpieczenia społecznego rolników.²

3. **Emerytura pomostowa dla członków załogi statku rybackiego**

Członkom załogi statku rybackiego wykonującym prace w służbie pokładowej przysługuje prawo do emerytury pomostowej na podstawie art. 8 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (jednolity tekst: Dz. U. z 2015 r., poz. 965) w związku z punktem 22 załącznika nr 1 do tej ustawy.³

4. **Decyzja zezwalająca na sprzedaż lokalu nie jest źródłem szkody**

Jeżeli stwierdzono wydanie z naruszeniem prawa decyzji odmawiającej byłemu właścicielowi przyznania prawa do gruntu na podstawie art. 7 ust. 1 dekretu z dnia 26 października 1945 r. o własności i użytkowaniu gruntów na obszarze m.st. Warszawy (Dz.U. Nr 50, poz. 279 ze zm.), źródłem poniesionej przez niego (jego następców prawnych) szkody nie jest decyzja zezwalająca na sprzedaż lokalu w budynku położonym na nieruchomości, także w razie stwierdzenia jej wydania z naruszeniem prawa.⁴

¹ Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 9 września 2015 r., III SZP 2/15, źródło: www.sn.pl.

² Uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 września 2015 r. Uchwała została podjęta przy jednym zdaniu odrębnym. III UZP 1/15, źródło: www.sn.pl.

³ Uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 września 2015 r. Uchwała została podjęta przy jednym zdaniu odrębnym. III UZP 7/15, źródło: www.sn.pl.

⁴ Uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 3 września 2015 r., III CZP 22/15, źródło: www.sn.pl.

5. **Czy sąd cywilny może stwierdzić nieważność umowy sprzedaży nieruchomości (umowy ustanawiającej użytkowanie wieczyste), zawartej przed dniem 1 stycznia 1998 r., z tego tylko powodu, że narusza ona prawo poprzedniego właściciela do zwrotu nieruchomości wywłaszczonej, która stała się zbędna na cele publiczne?**

Umowa sprzedaży wywłaszczonej nieruchomości oraz umowa ustanowienia użytkowania wieczystego na takiej nieruchomości nie są nieważne z powodu ich zawarcia z naruszeniem art. 69 ust. 1 i art. 47 ust. 4 ustawy z dnia 29 kwietnia 1985 r. o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości (jedn. tekst: Dz.U. z 1991 r. Nr 30, poz. 127 ze zm.).⁵

6. **Niedopuszczalność orzeczenia przysposobienia z jednoczesnym ustanowieniem kuratora**

Niedopuszczalne jest orzeczenie przysposobienia z jednoczesnym ograniczeniem zarządu majątkiem małoletniego przez ustanowienie kuratora do zarządu tym majątkiem.⁶

7. **Dwa lata na żądanie syndyka uznania czynności prawnej upadłego za bezskuteczną**

W razie uchylenia układu i otwarcia przez sąd zakończonego postępowania upadłościowego, syndyk może żądać uznania czynności prawnej upadłego za bezskuteczną w terminie dwóch lat od dnia otwarcia postępowania upadłościowego, chyba że na podstawie przepisów k.c. uprawnienie to wygasło wcześniej (art. 132 ust. 3 w związku z art. 304 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe i naprawcze, jedn. tekst: Dz.U. z 2015 r., poz. 233, ze zm.).⁷

8. **Prawo do korzystania z osobnej kwatery stałej przydzielonej żołnierzowi zawodowemu jako składnik majątku wspólnego małżonków**

Prawo do korzystania z osobnej kwatery stałej przydzielonej żołnierzowi zawodowemu w okresie obowiązywania ustawy z dnia 20 maja 1976 r. o zakwaterowaniu sił zbrojnych (Dz.U. Nr 19, poz. 121 ze zm.) w czasie trwania wspólności majątkowej małżeńskiej, która ustała przed wejściem w życie ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o zmianie ustawy o zakwaterowaniu sił zbrojnych (Dz.U. Nr 30, poz. 162), stanowi składnik majątku wspólnego małżonków.⁸

9. **Zarzut przedawnienia roszczenia pieniężnego w postępowaniu grupowym o ustalenie odpowiedzialności pozwanego**

W postępowaniu grupowym o ustalenie odpowiedzialności pozwanego (art. 2 ust. 3 ustawy z dnia 17 grudnia 2009 r. o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym, Dz.U. z 2010 r., Nr 7, poz. 44) sąd bada zarzut przedawnienia roszczenia pieniężnego, jeżeli dotyczy on wszystkich członków grupy i oparty jest na jednakowych okolicznościach odnoszących się do nich wszystkich.⁹

⁵ Uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 15 września 2015 r., III CZP 107/14, źródło: www.sn.pl.

⁶ Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2015 r., III CZP 47/15, źródło: www.sn.pl.

⁷ Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2015 r., III CZP 48/15, źródło: www.sn.pl.

⁸ Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2015 r., III CZP 50/15, źródło: www.sn.pl.

⁹ Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2015 r., III CZP 51/15, źródło: www.sn.pl.

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO

1. **Ograniczenia wolności słowa**

Dnia 21 września 2015 r. Trybunał Konstytucyjny rozpoznał wniosek Rzecznika Praw Obywatelskich dotyczący ograniczenia wolności słowa.

Trybunał Konstytucyjny orzekł, że art. 49 § 1 ustawy z 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń jest zgodny z art. 54 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 konstytucji oraz z art. 10 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmienionej następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełnionej Protokołem nr 2.

Oznacza to, że przewidziana w kodeksie wykroczeń kara grzywny albo aresztu za demonstracyjne okazywanie w miejscach publicznych lekceważenia Narodowi Polskiemu, Rzeczypospolitej Polskiej lub jej konstytucyjnym organom jest zgodna z konstytucją.¹⁰

2. **Konieczność zagwarantowania sądowi swobody orzeczniczej przy podejmowaniu decyzji procesowych o pozbawieniu człowieka wolności**

Dnia 22 września 2015 r. Trybunał Konstytucyjny rozpoznał pytanie prawne Sądu Okręgowego w Krakowie Wydział IV Karny Odwoławczy dotyczące wyroku łącznego w kodeksie karnym (zasada sprawiedliwości i rzetelności proceduralnej).

Trybunał Konstytucyjny orzekł, że art. 89 § 1 ustawy z 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny, w brzmieniu obowiązującym do 30 czerwca 2015 r., w zakresie, w jakim pomija możliwość warunkowego zawieszenia wykonania kary łącznej w wypadku orzekania przez sąd o łączeniu warunkowo zawieszonych – na podstawie art. 343 ustawy z 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego, w brzmieniu obowiązującym do 30 czerwca 2015 r. – kary pozbawienia wolności w wymiarze wyższym niż 2 lata z karą pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia jej wykonania, jest niezgodny z art. 45 ust. 1 konstytucji. Ponadto Trybunał Konstytucyjny postanowił umorzyć postępowanie w pozostałym zakresie.

Oznacza to, że w świetle wymogów art. 45 konstytucji konieczne jest zagwarantowanie sądowi swobody orzeczniczej przy podejmowaniu decyzji procesowych o pozbawieniu człowieka wolności. Zakwestionowany art. 89 § 1 kodeksu karnego takiej gwarancji nie dawał. Jego zastosowanie skutkować bowiem mogło dolegliwym pozbawieniem wolności o charakterze bezwzględnym bez merytorycznej decyzji sądu w tym zakresie.¹¹

3. **Pięcioletni termin na wniesienie skargi o wznowienie postępowania stanowi nadmierne obciążenie dla adresata wyroku Europejskiego Trybunału Praw Człowieka**

Dnia 22 września 2015 r. Trybunał Konstytucyjny rozpoznał skargę konstytucyjną B.T. dotyczącą pięcioletniego terminu na wznowienie postępowania cywilnego z powodu nieważności wynikającej z naruszenia Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka.

¹⁰ Wyrok Trybunału konstytucyjnego z dnia 21 września 2015 r., K 28/13, źródło: www.trybunal.gov.pl.

¹¹ Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 22 września 2015 r., P 37/14, źródło: www.trybunal.gov.pl.

Trybunał Konstytucyjny orzekł, że:

- 1) art. 408 ustawy z 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego w zakresie, w jakim po upływie pięciu lat od uprawomocnienia się wyroku nie pozwala żądać wznowienia postępowania z powodu nieważności wynikającej z naruszenia art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, o którym ostatecznie orzekł Europejski Trybunał Praw Człowieka, jest niezgodny z art. 77 ust. 2 w związku z art. 45 ust. 1 konstytucji;
- 2) przepis wymieniony powyżej, w zakresie tam wskazanym, traci moc obowiązującą z upływem osiemnastu miesięcy od dnia ogłoszenia wyroku w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.

Ponadto Trybunał Konstytucyjny postanowił umorzyć postępowanie w pozostałym zakresie.¹²

4. **Sankcja za uchylenie się przez właściciela lub posiadacza pojazdu od obowiązku wskazania, komu powierzył on ten pojazd do kierowania lub używania w czasie, w którym urządzenie rejestrujące ujawniło wykroczenie popełnione przez kierującego tym pojazdem**

Dnia 30 września 2015 r. Trybunał Konstytucyjny rozpoznał w pełnym składzie wniosek Prokuratora Generalnego dotyczący sankcji za uchylenie się przez właściciela lub posiadacza pojazdu od obowiązku wskazania, komu powierzył on ten pojazd do kierowania lub używania w czasie, w którym urządzenie rejestrujące ujawniło wykroczenie popełnione przez kierującego tym pojazdem.

Trybunał Konstytucyjny orzekł, że:

- 1) art. 96 § 3 w związku z art. 92 § 1, art. 92a i art. 88 ustawy z 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń w związku z art. 78 ust. 4 ustawy z 20 czerwca 1997 r. – Prawo o ruchu drogowym w związku z art. 41 § 1 ustawy z 24 sierpnia 2001 r. – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia oraz w związku z art. 183 § 1 ustawy z 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego w zakresie, w jakim – po ujawnieniu przy użyciu rejestrującego urządzenia technicznego przekroczenia przez niezidentyfikowanego kierującego pojazdem dopuszczalnej prędkości, niezastosowania się przez takiego kierującego do znaku lub sygnału drogowego bądź prowadzenia nieoświetlonego pojazdu – przewidują ciążący na właścicielu lub posiadaczu tego pojazdu obowiązek wskazania, na żądanie uprawnionego organu, komu powierzył pojazd do kierowania lub używania w oznaczonym czasie, pod rygorem odpowiedzialności wykroczeniowej, bez możliwości uchylenia się od tego obowiązku w razie powierzenia pojazdu osobie najbliższej, kiedy ta dopuściła się wykroczenia, są zgodne z:
 - a) art. 42 ust. 2 w związku z art. 31 ust. 3, art. 32 ust. 1 i art. 2 konstytucji,
 - b) art. 42 ust. 3 w związku z art. 32 ust. 1 i art. 2 konstytucji,
 - c) art. 47 w związku z art. 18, art. 31 ust. 3, art. 32 ust. 1, art. 71 ust. 1 i art. 2 konstytucji;

¹² Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 22 września 2015 r., SK 21/14, źródło: www.trybunal.gov.pl.

2) art. 97 ustawy – Kodeks wykroczeń jest zgodny z art. 42 ust. 1 w związku z art. 2 konstytucji.

Ponadto Trybunał Konstytucyjny postanowił umorzyć postępowanie w pozostałym zakresie ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku.

Oznacza to, że kwestionowane przepisy nie naruszają wolności od samo-obwinienia. W polskim porządku prawnym nie jest dopuszczalne domniemanie, że właściciel (posiadacz) pojazdu, który nie wskazał, komu powierzył pojazd do kierowania (używania), jest sprawcą wykroczenia polegającego np. na przekroczeniu dopuszczalnej prędkości.¹³

ZMIANY W PRAWIE

Możliwość zaskarżenia odmowy wyznaczenia obrońcy z urzędu w postępowaniu karnym

W dniu 17 września br. weszła w życie nowelizacja Kodeksu postępowania karnego, z którą można zaskarżać:

- postanowienia sądu o cofnięciu wyznaczenia obrońcy z urzędu,
- zarządzenia prezesa sądu lub postanowienia sądu o odmowie ponownego wyznaczenia obrońcy z urzędu na wniosek oskarżonego,
- zarządzenia prezesa sądu lub postanowienia sądu o odmowie wyznaczenia obrońcy z urzędu w sytuacji wystąpienia przesłanek obrony obligatoryjnej,
- decyzje (zarządzenie lub postanowienie) o odmowie wyznaczenia pełnomocnika z urzędu dla wnioskującej o to strony innej niż oskarżony.¹⁴

PROJEKTY ZMIAN W PRAWIE

Rozproszenie właściwości sądów w sprawach o odszkodowanie z ubezpieczenia OC

Poselski projekt ustawy o zmianie ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych w dniu 28 września 2015 r. został przekazany do podpisu Prezydentowi.

Projekt dotyczy dodania do ustawy art. 34a, zgodnie z którym powództwo o odszkodowanie z ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów mechanicznych będzie można wytoczyć wyłącznie przed sądem miejsca zamieszkania albo siedziby poszkodowanego zdarzeniem powodującym szkodę albo przed sądem miejsca zaistnienia tego zdarzenia oraz określenia zasad ustalania odszkodowania za szkodę polegającą na poniesieniu kosztów najmu pojazdu zastępczego. Uzasadnienie dla noweli stanowi okoliczność, że znaczna większość pozywanych towarzystw ubezpieczeniowych ma siedziby w Warszawie, co powodowało przeciążenie wydziałów gospodarczych Sądów Rejonowych w Warszawie.

Zmiana w zakresie właściwości sądów ma na celu odciążenie warszawskich sądów poprzez rozproszenie spraw po całym kraju.¹⁵

¹³ Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 30 września 2015 r., K 3/13, źródło: www.trybunal.gov.pl.

¹⁴ Ustawa o zmianie ustawy - Kodeks postępowania karnego oraz ustawy - Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia z dnia 12 czerwca 2015 r. (Dz.U. z 2015 r. poz. 1186).

¹⁵ www.sejm.gov.pl.